

kraaien zwart zijn en het gras groen is,³⁴) zoo doet de zonde altijd en overal deze zelfde dingen. Zij verblindt ons, zoodat wij ons onze ware verhouding tot Christus, die immers met Zijn wereldwil in ons leeft, niet bewust zijn. Zij bindt ons in angst aan onszelf, zoodat wij voor alles en ieder bevreesd zijn. Zij vernietigvuldigt zich, omdat op de eerste zonde altijd noodwendig een tweede volgt. Zij doodt ons, d.w.z. zij maakt ons doof en ongevoelig, om Gods stem te hooren.³⁵) En in en door dit alles bewerkt zij, dat wij onze juiste plaats in het wereldgeheel niet innemen en de goddelijke wereldwil bij ons niet doorstromen kan. En omdat wij door onze gezwellenheid de doorstroming van den goddelijken wereldwil belemmeren, ontstaan allereerst bij ons zelf allerlei psychische storingen en verstoppingen en kramen, zooals de angst in haar velerlei gedaanten, minderwaardigheidsgevoel, eergierigheid, heerschzucht, verkwisting, gierigheid en dergelijke; en houden wij voorts de groote wereldrevolutie tegen.³⁶) In plaats van dat wij het groeiproces vooruit brengen, zetten wij het achteruit. Een zondaar is als een eel in het menschelek lichaam, die weigert mee te groeien. En zonde is de kan-ker van het geestelijke leven.³⁷) Zij is alles wat ons van God en onzen naaste verwijderd, zoodat wij achter hoge muren zoowel van Hem als van hen gescheiden zijn en in den grooten wereldloop niet behoorlijk in 't gelid mee-marcheeren.³⁸)

In dit zondaarsbestaan komt geen verandering dan door een daad van onzen wil. Men kan er over verschillen of wij nog voor 50 pCt. of 10 pCt. of maar nauwelijks voor 1 pCt. wilsvrijheid hebben. Dit zal ook wel bij de verschillende menschen verschillend zijn. Doch wils-vrijheid bezit ieder nog. Anders zouden wij geen zedelijke, verantwoordelijke personen zooals God zijn.³⁹)

Doch wat wij bezitten moet ook in actie gezet. Al is het waar, dat alleen Gods Geest iemand kan bekeeren, toch moeten wij zelf meewerken door ons voor dezen invloed open te stellen en onze bekeering voor te bereiden door de daad der overgave.⁴⁰)

Nergens geschiedt dit beter dan bij het kruis van Christus. Daar, waar Hij, die de Heer was, Zijn laatste, ja Zijn allerlaatste wegaf — daar ontdek ik pas recht, hoe dik mijn Ik is, en daar rijst de begeerte, Hem gelijk te wezen.⁴¹) En dit brengt de beslissing. De goede begeerte en de betere wil winnen het van de slechtere. Met een forschen greep grijpen wij heel ons innerlijk leven samen en geven het geheel, als een eenheid, onvoorwaardelijk over aan den wil van onzen Schepper.

Wij geven ons zelf dan niet weg; want wat wij weggeven, zijn wij kwijt, en dit zou slechts negatieve resultaten opleveren. Maar wij geven ons over; wat insluit dat wij ons positief offeren, en dat er iemand is, die ons in ontvangst wil nemen en ons straks weer aan ons zelf teruggeven zal.⁴²) Met diepe liefde en de volle gave van ons hart geven wij ons zelf over in de handen van Hem, van Wien wij alles hebben ontvangen, om voortaan in alles ons te laten leiden door Zijn Geest.⁴³) Wij voegen onze persoonlijkheid weer in den wil of het wereldplan Gods in. Wij aanvaarden Gods plan met ons leven en stellen ons volkomen open voor Zijn wil.⁴⁴) Wij bewerken, dat de meta-fysika, de wereldwil Gods, die achter (meta) ons natuurlijk bestaan (fysika) stond, weer doorgaat en bij ons tot openbaring komt.⁴⁵)

En op hetzelfde moment, dat wij ons aldus overgeven, worden God en wij met elkander verzoend.⁴⁶) Aan den voet van het kruis wordt het vredesverdrag geteekend.⁴⁷) Wij ontvangen vergeving. Niet, dat wij in Roomschen zin een aflaat krijgen,⁴⁸) of dat ons onze schuld kwijtschelden wordt. Maar de scheidingswand valt weg. Alles, wat ons van God en onzen naaste verwijderd hield, stort ineen.⁴⁹) De goddelijke wereldwil kan weer doorstromen bij ons.

En uit deze wildaad der overgave van ons als wortel, komt tegelijk als vrucht een gemoeds-aandoening of gevoels-ervaring op.⁵⁰) Een tot nog toe ongekende vreugde doorstroomt ons, die, nader beschouwd, uit deze drie elementen bestaat: een vaste overtuiging van de werkelijkheid van Gods antwoord op ons roepen; een gevoel der algeheele bevrijding van de gedeeldheid in onze per-

soonlijkheid en een gevoel van scheppende kracht, om ander levens even gelukkig te maken als het onze.⁵¹) De innerlijke gedeeldheid is opgeheven. De chaos in een kosmos veranderd. Onze wil werd wedergeboren. Uit een gebroken, vereenzaamd bestaan zijn wij tot een nieuw leven ingegaan.

E. D. KRAAN.

51) Begbie, t.a.p. 21.

UIT DE SCHRIFT

Paulus' begeerte, dat de Heere Jezus gedurende Zijn leven weerkomt.

Want ook wij, die in dezen tabernakel zijn, zuchten, bezwaard zijnde; nademaal wij niet willen ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde. 2 Cor. 5:4.

Een der verwijten, die de Corinthiërs Paulus naar het hoofd slingeren, is, dat hij zoo zwak en nielig is naar het lichaam, en dat verwijt wordt door den apostel aanvaard. Hij geeft toe, dat zijn uitwendige mensch verdorven wordt, maar, voegt hij er roemend aan toe, de inwendige mensch wordt vernieuwd van dag tot dag, en men moet toch niet aanmerken, die dingen, die men ziet en die tijdelijk zijn, maar de dingen, die men niet ziet en eeuwig zijn. Mag dan het aardsche huis dezes tabernakels — hij vergelijkt zijn lichaam dus met een tabernakel, een tent, beeld van vergankelijkheid — gebroken worden, hij ontvangt een gebouw van God, niet met handen gemaakt, maar eeuwig in den hemel; hij zal immers het lichaam hebben, onverderfelijk en onsterfelijk tot in eeuwigheid, omdat het gelijkvormig gemaakt is aan het heerlijk lichaam van Christus.

Dat is zijn vreugde, als hij ziet, dat zijn lichaam verouderd, dat hij steeds zwakker wordt, dat hij steeds minder arbeiden kan voor Christus' rijk. Alleen maar: die vreugde wordt vermengd met een bittere droefheid. Hij zucht zoovaak bij die vreugde, als hij denkt aan de mogelijkheid, dat de weg tot dat eeuwig gebouw wel eens kon zijn een weg via het graf.

Hij zucht: het kon toch gebeuren, dat hij door den dood ontkleed zal worden, dat hij naakt bevonden zou worden. Wat zou dat erg zijn? Dan zou zijn lichaam verteerd worden door de macht des doods, zijn lichaam, dat hij toch als een heerlijke gave van God had ontvangen. En hij zou door zijn dood losgemaakt worden van alles, wat hij in zijn leven had ontvangen: hij zou zich los moeten maken van zijn arbeid, van zijn vrienden, van zijn familie, van Gods schepping, alle levensverbanden zouden ophouden. En hij zou wel bij den Heere Jezus komen, wat hem zeer verre het beste is (Fil. 1:23), maar hij zou daar incompleet zijn, zonder lichaam, hij zou daar naakt bevonden worden. Het zou hem bij den Heere Jezus dus wel heerlijk zijn, en hij zou ook wel, ziende, dat Zijn Heere vleesch had, vast zijn in de hoop op de verlossing des lichaams, maar hij zucht toch, bezwaard zijnde, want bij alle heerlijkheid, die hij bij zijn Heiland ontvangen zou na zijn dood, hij is daar toch ontkleed, naakt. Kon hij maar op een andere wijze tot zijn eeuwig gebouw geraken! Kwam de Heere Jezus maar gedurende zijn leven weer! Dan zou hij overkleed kunnen worden: hij behield, wat hij had, maar als een kleed zou er over geworpen worden het gebouw Gods, niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen. Dan werd de vergankelijkheid van zijn lichaam op veel heerlijker wijze teniet gedaan: immers in één punt des tijds zou het veranderd worden, en onsterfelijkheid en onverderfelijkheid aandoen, het sterfelijke van dit leven werd toch verslonden. Zoo verstaan wij zijn woord: want ook wij, die in dezen tabernakel zijn, wier uitwendige lichamen dus verdorven worden, zuchten, bezwaard zijnde, nademaal wij niet willen ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde.

Paulus veronderstelt, dat met hem zoo spreken zijn mede-geloovigen in Jezus Christus — hij heeft het immers over „wij”. — Heeft hij dan gelijk, voor zoover ons betreft? Begeeren ook wij, dat de Heere Jezus terugkeert gedurende ons leven o.a. om deze reden, dat wij niet ontkleed, maar overkleed willen worden? Dan moeten wij allereerst staan in het vaste geloof, dat die komst ons tot heil is, want die komst kan ook beteekenen schrikkelijke duisternis: de goddeloozen ontvangen immers ook hun lichaam terug, maar een lichaam tot afgrijzen, een lichaam, dat eeuwig zal sterven, waar het onderworpen is aan den tweeden dood. En dan moeten wij een juist inzicht hebben in de akeligheid van den dood: al is hij doorgang naar het eeuwige leven, hij blijft koning der verschrikking en hij blijft gewelddadige losrukking van al wat wij door onze geboorte van God ontvingen.

En wij moeten zien de heerlijkheid van ons belijden: Ik geloof de opstanding des vleeschel.

Het eeuwige leven, dat Christus zal bereiden, is maar niet een vaag schimmenleven, maar in aansluiting aan ons leven van nu en in voleinding daarvan, een leven als compleet mensch, zooals God ons heeft geschapen.

Als wij deze dingen bedachten, zou dan het gebed niet vernietigvuldigen: „Kom, Heere Jezus, kom haastiglijk”.

En, als wij moeten sterven vóór Zijn komst, wij sterven dan in Zijn kracht, overwinnend den koning der verschrikking, en ondanks alles, wat daartegen schijnt te pleiten, geloovend: de verlossing des lichaams.

M.

M. Vr.

KERKELIJK LEVEN

Een „Calvinistisch Weekblad” en Van Dale.

Er is onlangs een „Calvinistisch Weekblad” verschenen, van welks geboortegeschiedenis wij liefst zoo weinig mogelijk zeggen. We zouden er zelfs geen woord over gerept hebben, indien de redactie niet ons blad in haar verhalen over zichzelf had betrokken. Nu zij evenwel dit gedaan heeft, is het voor haar verantwoording, dat wij iets moeten antwoorden. Zoo sober mogelijk.

Het blad maakt het mij op één punt gemakkelijker. Sprekend over „polemieken” constateert het orgaan, dat er „met dat begrip” allerwonderlijkst omgegooid wordt. Inderdaad: dat ziet men onmiddellijk, als men nr 1 en 2 van bedoeld orgaan op dit punt vergelijkt.

Maar de redactie grijpt nu naar Van Dale, woordenboek der Ned. Taal, en laat hem zeggen, wat polemieken is.

Het zij zoo. Wij vinden Van Dale geen zóo groote autoriteit, maar ieder zoekt zijn stof op zijne wijs.

Wij voor ons wilden evenwel, dat de Redactie nu ook eens Van Dale had ter hand genomen, wanneer het de Reformatie-kroniek... verhaspelt. Zij laat in haar geheel één van haar redacteuren persoonlijk iets zeggen, dat de andere redactieleden — met name via Van Dale — als onjuistheid zullen moeten erkennen. Ze neemt dan dat persoonlijke woord op in een officieel woord der geheele redactie, die dus aansprakelijk blijft.

Welnu, die redactie laat den éénen redacteur zeggen, dat de Heeren Waterink en Tazelaar volgens door hem vernomen gerucht uit de redactie (blijkbaar) van „De Reformatie” „zouden treden”. En „beide Heeren antwoorden, dat het... gerucht juist was”. En zoo kwamen ze dan tot elkaar.

Jammer, dat de Heeren toen niet eerst Van Dale hebben geraadpleegd. Die zegt, dat „uittreden” is: „ontslagnemen als lid eener vereeniging”.

Welnu, zoo iets hebben de Heeren Waterink en Tazelaar nooit gedaan in de Reformatie-redactie.

Noch volgens Van Dale's, noch volgens mijn woordgebruik.

En daarom was dat gerucht onwaar. En is dus ook de historie hier onjuist weergegeven. En is door de redactie van het blad een onderzoek naar delicate verhoudingen, die haar aangingen, weggebleven. En daardoor een onmisbaar element in de beoordeeling van een deels publieke geschiedenis aan de aandacht van nabije en verre toeschouwers en medewerkers onttrokken. En „in eigen kring” de vrede heelemaal niet positief bevorderd.

Jammer, dat Van Dale niet ook den anderen keer is geraadpleegd. Er was anders wel reden toe. Want in de correctie van twee tendentieuze onjuiste pers-berichten, waarin gegadigden van dit blad een rol gespeeld hebben, is reeds publiek naar deze onjuiste terminologie heengewezen. Een zachte wenk, om niet met het begrip „uittreden” te „goochelen”. Men had dus dit artikeltje zichzelf en mij kunnen besparen.

Later meer.

K. S.

De „onkerkelijkheid” van Nederland. (I)

We stellen ons voor om, aan de hand van de uitkomsten van de volkstellingen van 1909, 1920 en 1930, eenige mededeelingen te doen omtrent de verdeling van het Nederlandsche volk over verschillende „Kerkelijke gezindten” en ook omtrent het gedeelte, dat zich rekent tot hen, die bij geen enkel kerkgenootschap of godsdienstige gemeenschap willen behooren. Dat zijn de „onkerkelijken”, waaronder dus niet verstaan worden de menschen, die „niet naar de kerk gaan”, maar de menschen, die geen lid — zelfs geen dooplid — willen zijn van een kerk (of godsdienstige gemeenschap).

Het is niet de bedoeling om over de beteekenis van de statistieken, die wij hopen te behandelen, veel te zeggen. Dr Kruijst maakt hierover in zijn bekende dissertatie: „De onkerkelijkheid in Nederland” veel waardevolle opmerkingen. De tegenstelling kerkelijk — onkerkelijk is uit den aard der zaak niet dezelfde als die van geloovig — ongeloovig.

Er zijn tot oordeelen bevoegde menschen, die de toename van de onkerkelijkheid niet zoo verontwaardigd vinden, omdat h.i. in hoofdzaak slechts

diegenen niet meer zeer zwaar den. De groter, c tistiek ha stellen, o kenden”. In die haar echt geschiede van gezin jaren gele den, maar met de k

We ge provinci tiende p ook de Noord-Br rijke con aties daa We heb de Geref. de „Onke groepen”. De vol in de pub door het voorkom ontleend. De hier veel proe in het Ri hoort.

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

1909
1920
1930

De geg De stij komt ove der Ned centage e voor zic In de het aant „leden”

34) Russell, t.a.p. 182; Begbie, t.a.p. 106; Spoerri, t.a.p. 5.

35) Russell, t.a.p. 358—360.

36) Spoerri, t.a.p. 9. Vooral Oehler heeft in zijn werkje Angst? alle soorten van angst en in Wir Pharisäer alle andere misstanden en zonden in onze ziel tot hoogmoed herleid; zie ook zijn Vom „Dicken Ich” und seiner Hingabe.

37) Begbie, t.a.p. 15—16; 35.

38) Shoemaker, Realizing religion, 35; Laun, t.a.p. 206; G. van Wassenar, Een jonge Réveil-beweging, art. in Woord en Daad X, 13.

39) Oehler, Vom „Dicken Ich”, 17—18.

40) Shoemaker, De herboren kerk, 40—41.

41) Oehler, t.a.p. 36.

42) Idem, t.a.p. 33.

43) Allen, t.a.p. 131.

44) Shoemaker, De herboren kerk, 41.

45) Laun, t.a.p. 171.

46) Shoemaker, Realizing religion, 56, en verder 43—61.

47) Oehler, t.a.p. 33—36.

48) D. Paul le Seur, Von der neuen Oxford-Gruppenbewegung, 9.

49) Russell, Een ding weet ik, 151.

50) Idem, Alleen voor zondaars, 68, 105.

zal bereiden, is
i, maar in aan-
i in volgend
mensch, zooals

, zou dan het
n, Heere Jezus,

or Zijn komst,
erwinnend den
anks alles, wat
end: de verlos-

M. Vr.

EVEN

an Dale.

Weekblad" ver-
edenis wij liefst
ouden er zelfs
lien de redactie
er zichzelf had
an heeft, is het
iets moeten ant-

punt gemakke-
stateert het or-
llerwonderlijkst
lat ziet men on-
bedoeld orgaan

an Dale, woor-
em zeggen, wat

geen zóó groote
of op zijne wijs.
de Redactie nu
genomen, wan-
verhaspelt. Zij
ar redacteurs
indere redactie-
als onjuist-
neemt dan dat
heel woord der
elijk blijft.

enen redacteur
n Tazelaar vol-
uit de redactie
zouden treden"
dat het... ge-
en ze dan tot

eerst Van Dale
„uittreden"
er vereeniging".
en Waterink en
atie-redactie.
i volgens mijn

vaar. En is dus
gegeven. En is
onderzoek naar
angingen, weg-
naar element in
lieke geschiede-
verre toeschou-
. En „in eigen
stief bevorderd.
k den anderen
lers wel reden
ee tendentieuze
adigden van dit
reeds publiek
engewezen. Een
p „uittreden" te
likeltje zichzelf

K. S.

4. (L)

e hand van de
an 1909, 1920
doen omtrent
sche volk over
n" en ook om-
tot hen, die bij
odsdienstige ge-
zijn de „onker-
rstaan worden
rk gaan", maar
geen dooplid -
enstige gemeen-

r de beteken-
te behandelen,
hierover in zijn
kheid in Neder-
gen. De tegen-
it den aard der
vig—ongeloovig-
menschen, die de
niet zoo veron-
ofdzak slechts

diegenen uit de kerk zijn getreden, die eigenlijk niet meer tot de kerk behoorden, die slechts een zeer zwakken uitwendigen band met de kerk hadden. De onkerkelijkheid was dus vroeger veel grooter, dan het „cijfer" deed vermoeden, de statistiek heeft haar echter pas nu kunnen vaststellen, omdat de menschen eindelijk „kleur bekenden".

In die opmerking zit wat waars, we kunnen haar echter niet geheel deelen. Iedere plaatselijke geschiedenis van een kerk vermeldt talrijke namen van gezinnen, waarvan de leden eenige tientallen jaren geleden tot de trouwe kerkgangers behoorden, maar waarvan de afstammelingen den band met de kerk hebben verbroken.

We geven nu de cijfers van de verschillende provincien en van het Rijk. Ze zijn meest tot op „tiende procenten" afgerond. Het is van belang om ook de cijfers te geven van het Rijk zonder Noord-Brabant en Limburg, omdat dan een belangrijke constante factor is uitgeschakeld en de variaties daardoor duidelijker aan het licht treden.

We hebben ons beperkt tot de Ned. Herv. Kerk, de Geref. Kerk, de Roomsche Katholieke Kerk en de „Onkerkelijke groep". De „leden" van deze vier groepen vormen ongeveer 93 % van de bevolking.

De volgorde van de provincies is dezelfde die in de publicaties van de volkstellingen, uitgegeven door het „Centraal Bureau voor de Statistiek", voorkomt. Aan die publicaties zijn alle gegevens ontleend.

De hieronder vermelde getallen geven aan hoeveel procent van de bevolking, in een provincie of in het Rijk, tot een bepaalde kerkelijke groep behoort.

Noord-Brabant.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	8.2 %	2.2 %	88.8 %	0.31 %
1920	7.8	1.9	89.1	0.43
1930	7.4	1.9	88.6	1.1
Gelderland.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	53.1 %	5.9 %	35.3 %	1.84 %
1920	51.5	5.9	36.1	2.7
1930	47.3	5.9	36.6	6.1
Zuid-Holland.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	53.9 %	9.5 %	24 %	5.3 %
1920	50.6	9.6	24	8.4
1930	43.41	9.35	23.8	16.51
Noord-Holland.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	40 %	5.9 %	27.7 %	9.2 %
1920	34.3	5.9	27.2	17
1930	25.71	5.4	27.2	28.51
Zeeland.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	54.1 %	11.3 %	25.5 %	2.2 %
1920	52.8	11.3	25.7	2.8
1930	48.2	11.4	25.1	6.3
Utrecht.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	51.2 %	9 %	32.1 %	2.35 %
1920	47.7	8.7	31.8	5.5
1930	41.5	8.8	31	11.6
Friesland.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	53.6 %	20.2 %	7 %	11.8 %
1920	52.3	20.7	7	13
1930	41.91	21.6	7	23.21
Overijssel.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	55.5 %	9.2 %	26.7 %	3.3 %
1920	53.1	9.2	27.6	4.8
1930	45.1	9.4	28.4	11.6
Groningen.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	60.3 %	18.2 %	6.2 %	8.7 %
1920	58	18.4	5.7	11.3
1930	48.11	18.9	5.4	21.61
Drenthe.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	72.2 %	13.3 %	6.1 %	3.6 %
1920	70	14.5	6.2	4.6
1930	63.75	14.3	6.1	11.3
Limburg.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	1.15 %	0.1 %	97.6 %	0.15 %
1920	3	0.4	94.6	0.6
1930	2.9	0.45	93.45	1
Rijk der Nederlanden.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	44.1 %	8.4 %	35.1 %	5 %
1920	41.2	8.3	35.6	7.8
1930	34.41	8	36.41	14.41
Rijk zonder N.-B. en Limburg.				
	Ned. Herv.	Geref.	R.-K.	Onkerk.
1909	51.7 %	10 %	24 %	5.9 %
1920	48.4	9.8	24.1	9.3
1930	40.851	9.5	24.35	17.41

De gegeven cijfers behoeven weinig commentaar. De stijging van het percentage onkerkelijken komt overeen met de daling van het percentage der Ned. Hervormden. Het getal 17.4, het percentage onkerkelijken in negen provincies, spreekt voor zich zelf.

In de provincie Noord-Holland is in 1930 het aantal onkerkelijken grooter dan het aantal „leden" van eenig kerkgenootschap. Dat komt

in geen enkele andere provincie voor. Overal elders is het percentage onkerkelijken kleiner dan dat van de Ned. Herv. en, behalve in de Noordelijke provincies, ook kleiner dan dat van de R.-K.

We nemen verder een geringe daling waar van het percentage der Gereformeerden. In „De Reformatie" van 17 Mei j.l. heeft Dr Hagenbeek reeds duidelijk gemaakt, dat de achteruitgang in werkelijkheid grooter is. ¹⁾ We moeten ook rekening houden met het geboortecijfer. Het percentage der Roomsche Katholieken is stijgende.

De invloed der groote steden is in Noord-Holland en Zuid-Holland zeer groot; we hopen dat nog nader aan te toonen.

Uit de gegeven cijfers blijkt echter nog niet voldoende, hoe groot de verschuivingen zijn. Die verschuivingen worden pas goed duidelijk, wanneer we hebben uitgerekend hoe de verdeling is in de verschillende „geboorteperiodes". Voor zoover we kunnen nagaan is dat nog niet geschied en juist die cijfers zijn van het aller-grootste belang.

Daarover een volgend keer.

A.

B. t. B.

¹⁾ Het daar gegeven cijfer van de Gereformeerden in Groningen komt niet overeen met de gegevens van de volkstelling van 1930.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Alle correspondentie voor deze rubriek rechtstreeks te zenden aan De D. v. Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.

Nog eens: „De Noodleugen".

Terwille van de belangstelling, die dit onderwerp onder de lezers vindt, schrijf ik nog éénmaal over „De noodleugen", maar daarmee is dan, voorloopig althans, dit „debat" gesloten. Er liggen zoo veel andere vragen te wachten.

Eerst een paar opmerkingen, die den aard van deze rubriek, in het algemeen, raken.

Een der corresponderende broeders schreef mij: „Als Vragenbus-redacteur hebt u een zeer zware taak, maar ik moet u zeer tot voorzichtigheid opwekken, waar alles uit een theoretisch oogpunt wordt behandeld".

In datzelfde schrijven kwam ook deze zin voor: „Daarbij komt het groote verschil, dat er dikwijls is tusschen de menschen en omstandigheden onderling."

Hoe geheel anders is het leven, opvoeding, kennis, werkring, moeilijkheden, enz. van b.v. een dominee en een werkmans, of een winkelier of landbouwer of onderwijzer b.v. Hoe zullen ze elkaar verstaan; niet gemakkelijk dunkt me. De één wordt in practische, de andere weer in theoretische richting gedreven."

De gedachte van dezen broeder schijnt te zijn, dat bij de beantwoording van een vraag naar wat de wet des Heeren van ons eischt rekening moet worden gehouden niet alléén met de theorie, maar ook met de practijk.

Dat nu ontken ik ten eenenmale. Hoe zwaar de vervulling van een eisch Gods in de practijk ook moge zijn, nooit mag die moeilijkheid invloed hebben op, laat ik het zoo eens zeggen, de exegese van Gods gebod. De eisch Gods is absoluut en nooit mag ik die, uit welke practische overweging ook, relatief maken.

Natuurlijk moet ik als mensch mij er voor hoeden, dat ik iemand, die tot zonde komt, doordat de vervulling van Gods wet hem voor groote moeilijkheden plaatste, hard en uit de hoogte zou beoordeelen.

Maar hoezeer ik ook als mensch mij moet indenken in zijn moeilijkheden, nooit mag dat invloed hebben op de beantwoording van de vraag of zijn daad, gemeten aan de norm van Gods wet, goed of kwaad was.

Nooit mag de theorie zich richten naar de practijk; maar de practijk moet zich laten leiden door de theorie, d.i. de eerlijke verklaring van Gods gebod. Zoodra we daarvan afwijken, is de grondslag onder het ethische leven weggegraven.

Een tweede ding. Dezelfde schrijver zegt: „Dat heeft er mij dan ook altijd van teruggehouden vragen te stellen, omreden wanneer al de omstandigheden, maar dan ook alle, worden medegeld, er een antwoord zou moeten komen, dat toch weer niet zomaar in een blad, dat met de publieke opinie rekening moet houden, kan worden geplaatst. Dus wordt in het ééne geval mijn vraag onbevredigend beantwoord, of anders komt er oppositie van de zijde der lezers, die allicht schrijver en blad als ongereformeerd gaan bezien".

Laat ik in dit opzicht dezen broeder geruststellen; als Gods Woord mij, kennende alle omstandigheden, dwingen zou een antwoord te geven, dat lijnrecht inging tegen de publieke opinie, dan zou ik nochtans niet vreezen dat antwoord te geven. Ook geloof ik, dat als het duidelijk kon worden gemaakt, dat het gezegde naar Gods Woord

was, de publieke opinie, onder ons, zich daarvoor ook zeer wel zou buigen en dat niet met een: „dat is ongereformeerd" zou veroordeelen.

Daarop kan deze broeder wel gerust zijn. Maar, vergis ik mij niet, dan moet hijzelf voor een ander gevaar zich in acht nemen.

Ik krijg zoo den indruk, dat, als hij niet gelijk krijgt, hij geneigd is te denken: „Daar heb je 't al weer, de redacteur zou mij wel een ander antwoord gegeven hebben, als hij maar had gedurfd; maar hij waagt het niet, tegen de publieke opinie op te komen". Maar dat is een absoluut verkeerde houding. Hij moet gelooven, en, wat mij betreft, mag hij dat gerust gelooven, dat niet de vrees voor de publieke opinie het antwoord in de pen geeft, maar enkel de overtuiging, dat het zóó door Gods Woord geleerd wordt.

En nu ter zake. Bovengenoemde broeder schrijft: „Zoo b.v. de noodleugen. Prof. Geesink schreef in „Van 's Heeren Ordinantien", dat alle Gereformeerde theologen deze afgekeurd en als zonde beschouwd hadden. Twee hebben hier een uitzondering gemaakt, schrijft hij; den naam van deze noemt hij ook, geloof ik, maar hij kiest maar de zijde van de velen, die twee zullen dus ongelijk hebben gehad. Dit is echter geen oplossing van de moeilijkheid."

Antwoord. Inderdaad, als Prof. Geesink niet anders deed, dan zich eenvoudig bij de meerderheid aansluiten, dan zou de zaak daarmee niet zijn opgelost. Maar zóó is het niet. In een uitvoerig hoofdstuk neemt Prof. Geesink alle argumenten onder de loupe, bij het licht van Gods Woord en zóó komt hij tot de verwerping van de noodleugen. Dat is heel wat anders, dan dat hij zich maar zóó bij de meerderheid zou hebben aangesloten. Eerst bestrijdt hij het argument: „De noodleugen gebeurt met een goed doel"; en hij belooft met verwijzing naar Job 13:7 en 8, dat nooit 'het doel de middelen heiligt en dus ook niet aan de leugen haar zondig karakter kan ontnemen.

In de tweede plaats behandelt hij de redeneering, dat men door een noodleugen te doen, met een kleiner kwaad een grooter kwaad voorkomt.

Dit argument, zegt hij, gaat niet op, want de regel „van twee kwaden moet men het kleinste kiezen" gaat alléén op bij „natuurlijk" kwaad: Als ik kiezen moet tusschen schipbreuk en de lading overboord werpen, dan is het verstandig om het laatste te kiezen, wijl dat de kleinste ramp is; maar zoo mag men niet doen bij zedelijk kwaad.

Als het gaat om zedelijk kwaad, is het niet aan den mensch om uit te maken wat grooter of kleiner is. Ook de kleinste zonde is vergrijp tegen Gods Majesteit.

Wie een lichtere zonde begaat om een zwaardere te vermijden, zondigt dubbel. Wie, om geen zwaardere zonde te bedrijven, liegt, zondigt, en doordat hij onwaarheid spreekt, met het doel om zijn naaste te bedriegen, en doordat hij liegen, niettegenstaande God het verbiedt, licht acht.

Natuurlijk mag men, naar den regel: „van twee kwaden het kleinste kiezen", nooit door een leugen trachten natuurlijk kwaad (dood, gevangenschap) af te wenden; want als er twee kwaden, een zedelijk kwaad en een natuurlijk, naast elkaar staan, is het zedelijke altijd het grootste.

In de derde plaats handelt Prof. Geesink over de bewering, dat men in een omstandigheid kan komen, waarbij men staat voor een botsing van plichten. B.v. het is mijn plicht, waarheid te spreken, maar het is ook mijn plicht een zieke, die aan mijn zorg is toevertrouwd, goed te verzorgen, hem niet te verschrikken, enz.

Als nu een zieke, zonder dat hij het weet, in groot levensgevaar is, wat moet ik dan doen; hem de waarheid zeggen op gevaar af van hem in vreeselijke zorg en angst te brengen en daardoor zijn toestand te verergeren, of hem een leugen zeggen en daardoor zijn toestand ten goede beïnvloeden?

Geesink zegt: ook in dit geval is het roeping waar te zijn: voorzichtig en met tact, maar ook hier, waarheid spreken. Zelfs is dat noodig voor den zieke, dat hij weet hoe het er bij staat, opdat hij zich op het einde voorbereide.

En dat geldt in alle gevallen, waarin een z.g.n. botsing van plichten optreedt. Nooit mag ik mij kwijten van een plicht dien ik alléén door een leugen te doen volbrengen kan. Of, beter gezegd, een plicht, dien ik alleen door een leugen volbrengen kan is geen plicht. In werkelijkheid bestaat er nooit een botsing van plichten.

Zoo redeneert Geesink. Dat is wel een beetje minder oppervlakkig, dan de schrijver het doet voorkomen.

Maar hij gaat verder. „Zien wij naar het kamp der ongeloovige denkers, wordt de zaak ook nog niet opgelost, daar Kant, de echte theoreticus, de leugen onvoorwaardelijk veroordeelt".

Antwoord. Het lijkt mij toe, dat deze broeder niet onbevangen is in zijn oordeel. Hij wil blijkbaar de noodleugen beslist goedgekeurd zien. En als nu iemand als Kant die noodleugen absoluut veroordeelt, dan zegt hij: „ja, daar komen wij ook al niet klaar".

Maar dat is niet de rechte weg. Wil men een be-